

Univerzitet Crne Gore
Fakultet za sport i fizičko vaspitanje
Nikšić

Studijski smjer – Sportsko novinarstvo, III godina

Predmet – Radijsko novinarstvo

Predmetni nastavnik – Dr sci. Miomir Maroš

Savremeni radio

- Evropski model radija nastao u **Velikoj Britaniji – BBC**, od 1926. kao **javni radio**, sa monopolom do 1971. kada se osnivaju privatne stanice.
- U današnje vrijeme u Evropi ima mnogo stanica – *javnih, komercijalnih i neprofitnih* (mediji civilnog sektora).
- U Americi je od samog osnivanja radio difuzije – **radio komercijalni medij**. Ipak, od 1967. u toj zemlji je zakonom omogućen medijski model **PBS (Public Broadcasting Service)**, javni radiodifuzni servis, koji ima sličnosti i razlike sa evropskim.
- **Lokalni radio**
- Formatizacija radija – **formatizirani radio**

Radio kao javni servis

- Model nastao transformacijom BBC-a kao privatne kompanije u javnu korporaciju, 1927.g. Kraljevskom poveljom.
- Javni radio nastao iz stava da *radiodifuzija koristi elektromagnetne frekvencije koje su ograničen prirodni resurs*, kao i iz iskustva – da elektronski mediji imaju veći uticaj na javnost nego štampa.
- Emitovanje programa dobilo je *tretman javnog dobra* koje ne može biti prepušteno pojedincima, već je za to potrebna društvena briga i kontrola.

Misija javnog radija

- Društvena uloga definisana je trojnom formulom – **informisanje, obrazovanje i zabava.**
- Svi programski segmenti treba da obezbijede najviše standarde kvaliteta.
- Na javnom radiju moraju da se nađu sadržaji za sve društvene grupe, a uređivačka koncepcija da bude nezavisna od uticaja moći, politike.
- Takav radio ima finansiranje iz javnih prihoda (pretplata, budžet) i obavezu da signalom pokrije nacionalnu teritoriju, radi obezbjeđivanja maksimalnog broja slušalaca.

Javni servis – definicija

- „Javni servis je neprofitna, nezavisna radio-televizijska organizacija, osnovana u ime opšte javnosti i finansirana iz javnih prihoda, koja raznovrsnim, uravnoteženim, visokokvalitetnim programima zadovoljava potrebe najvećeg mogućeg broja građana, odnosno najšire javnosti, nepristrasno i bez diskriminacije.“ (Veljanovski, 2005:28)

Javni radio servis u SAD

- Komercijalni radio pokrenut 1920. a javni servis (radijski i televizijski) pola vijeka kasnije, jer nije bilo dovoljno informacija i sadržaja koji su u opštem interesu.
- **Nacionalni javni radio (NPR)** osnovan 1970. kao privatna i javna neprofitna medijska organizacija. Danas NPR ima mrežu od 900 javnih radio stanice iz svih saveznih država SAD i oko 900 zaposlenih.
- Centralna redakcija u Vašingtonu priprema najvažnije vijesti iz zemlje i svijeta i emituje ih za cijelo područje SAD, a lok.i reg.stanice učestvuju u programu sa najvažnijim informacijama iz svojih sredina.
- Ove radio stanice odlikuje programska raznovrsnost i kvalitet sadržaja, te uređivačka nezavisnost, jer su osnovani na univerzitetima i na njima se usavršavaju studenti novinarstva.
- Radio stanice u Americi se finansiraju iz donacija, dobrovoljnih priloga i nemaju pravo na reklame.

Komercijalni radio

- Ovaj tip je u cijelom svijetu mnogobrojniji od ostalih tipova radija.
- Nastao u SAD pojavom **KDK radija** u Pittsburgu.
- Medij je proizvod privatnog preduzetništva, ima vlasnika i na tržištu se ponaša kao privredna organizacija čiji je cilj profit.
- U odnosu na državni-javni radio, komercijalni je slobodniji i nezavisniji, ali i manje programski raznovrstan, proizvodi sadržaje čija je cijena manja, a profit veći.
- Komercijalni radio živi od reklama i oglašavanja.
- Voditelji programa su najvažniji, a muzika osnovna ponuda.
- **Radio Luksemburg** od 1950. ugrožava slušanost BBC-a, po ugledu na američku formu, imao je muz. emisiju „TOP 20“ i osim u Evropi, slušan je na Balkanu, jer je imao hitove svjetske zabavne muzike.

Formatizirani radio

- Najčešći model komercijalnog radija
- **Formatizacija**, kao uređivačka koncepcija, nastala u SAD, odustaje od pravljenja programa za sve i orijentiše se na uske ciljne grupe.
- Radio formati –
 - *Contemporary Formats* – pušta rok muziku i namijenjen je mlađoj publici
 - *Country / Western Formats* – emituje kantri i lokalnu folk muziku regiona uz informacije o poljoprivredi i sl.
 - *Middle-of-the Road Formats (MOR)* – dominira sporija muzika, program namijenjen široj publici, vijesti tematski raznovrsnije i obimnije.
 - *Classical Formats* – programi sa klasičnom muzikom za ozbiljniju, stariju publiku, sa više vijesti šireg značaja
 - *Information Formats* – stanica sa više govornih sadržaja, većim brojem vijesti, za stariju publiku.
 - *All-News Radio* – namijenjen sredinama koje mogu da obezbijede najmanje milion slušalaca. Takvih je najmanje u SAD. Sličan programu MOR formata.

Formatizirani radio

- Formati koji su fokusirani na uže grupe slušalaca su i –
- *Entertainment Radio* – zabavni radio sadrži muziku i humor i namijenjen je mlađoj publici do srednje dobi.
- *Contemporary adults* – savremeni radio namijenjen odraslima.
- *Roadstar Radio* – format namijenjen onima koji provode mnogo vremena u kolima, radio sa mnogo muzike i informacija koje mogu biti korisne vozačima.
- MUZIKA je značajna za identitet određene formatizirane radio stanice i često osnovni nosilac tog identiteta.

Lokalni i internet radio

- **Lokalni radio** je nastao sa razvojem lokalne zajednice, njenih privrednih, ekonomskih, kulturnih, obrazovnih komunikacijskih potencijala i istovremeno je potreba ljudi da o svom neposrednom okruženju budu bolje obaviješteni.
- **Internet radio** – „Konzumenti radio programa nijesu više samo slušaoci u etru, već prostorno i vremenski neograničena publika slobodna da po sopstvenom ukusu i dnevnim obavezama kreira program birajući sadržaje iz ponude online radija.“ (Milojević i Ugrinić, 2012:116).
- Dodatni benefit integracije radija i interneta je konvergencija različitih formata, odnosno muzike, teksta i fotografije, što u mnogome čini Internet radio privlačnim za nove korisnike, definisane u teoriji medija kao „**digital natives**“ (korisnici rođeni u eri digitalne tehnologije, koji sve promjene usvajaju kao prirodnu datost, osjećajući se veoma komforno prilikom interakcije).

Univerzitet Crne Gore
Fakultet za sport i fizičko vaspitanje
Nikšić

Studijski smjer – Sportsko novinarstvo, III godina

Predmet – Radijsko novinarstvo

Predmetni nastavnik – Dr sci. Miomir Maroš